

Dohoda o Turówu platí rok. Dosavadní data naznačují, že dochází ke zpomalení poklesu podzemních vod

3.2.2023 - Andrea Fulková | Krajský úřad Libereckého kraje

Před rokem uzavřela česká a polská vláda dohodu o spolupráci k řešení vlivů těžební činnosti v povrchovém hnědouhelném dole Turów.

Díky ní polská strana dostavěla a testuje plnou funkčnost stěny, která by měla zabránit dalšímu odtoku podzemních vod z českého území. Vzniká také zemní val, který má přispět k ochraně obyvatel nejbližších obcí před hlukem, znečištěním ovzduší a světlem, a zlepšit krajinný ráz. Připravují se náhradní zdroje pitné vody nebo opatření na zlepšení kvality ovzduší. Začal fungovat Fond malých projektů, který pomáhá životnímu prostředí v regionu.

„Po roce od podpisu dohody si stojím za tím, že to bylo nejlepší řešení stavu kolem dolu Turów. Vedle finančních prostředků, které využije zejména Liberecký kraj pro lepší dodávky vody, je zásadní, že polská strana skutečně plní své závazky a my jsme získali možnost kontroly vlivu těžby na životní prostředí a máme data o stavu podzemních vod, o hluku a kvalitě ovzduší. Díky tomu můžeme dříve a lépe reagovat, pokud se objeví problém,“ shrnuje Marian Jurečka (KDU-ČSL), ministr životního prostředí ČR.

„Ukončit spor o důl Turów bylo velmi důležité, zejména s ohledem na současnou geopolitickou situaci a nutnost zajištění energetické bezpečnosti. Podpisem smlouvy se zlepšily česko-polské vztahy, což otevřelo novou kapitolu bilaterálních vztahů. Naši experti jsou v neustálém kontaktu s českými úřady. Během prvního roku trvání dohody byly splněny všechny plánované úkoly. Věřím, že díky dobré spolupráci týmů na české i polské straně bude další plnění dohody probíhat stejně hladce,“ dodává polská ministryně klimatu a životního prostředí Anna Moskwová.

Součástí dohody je finanční příspěvek polské strany ve výši 45 milionů eur. Liberecký kraj obdržel částku ve výši 35 milionů eur na zajištění náhradních zdrojů pitné vody a 10 milionů eur obdrželo MŽP na zajištění monitoringu dopadů těžby v dole Turów.

V roce 2022 začal v rámci Euroregionu Neisse-Nisa-Nysa fungovat Fond malých projektů, ze kterého budou na základě každoročních příspěvků ČR i Polska financovány místní projekty na obou stranách hranic. Projekty posuzuje komise složená ze stejného počtu zástupců Libereckého kraje a Dolnoslezského vojvodství. Do poloviny února běží přihlašování projektů, typicky jde o opatření na zadržování vody v krajině, jako je budování mokřadů a tůní nebo výsadba dřevin. První projekty k realizaci schválí komise fondu v březnu a zároveň vyhlásí výzvu k předkládání žádostí o podporu na rok 2023.

„Za rok od podpisu smlouvy jsme se posunuli od sporů ke vzájemné spolupráci. Máme fungující Fond malých projektů Turów, ze kterého podpoříme projekty z oblasti životního prostředí a vodohospodářské akce, například úpravnu vody v Machníně. Díky smlouvě máme také poprvé k dispozici kompletní a průkazné výsledky měření,“ uvedl hejtman Libereckého kraje Martin Půta.

Jedním z nejdůležitějších bodů dohody je ochrana před úbytkem podzemní vody. Tomu má zabránit podzemní těsnicí stěna, která byla dostavěna v červnu 2022 a nyní je v ročním testovacím provozu. U něj se hodnotí dvě kritéria: propustnost podzemní stěny a změna hladiny podzemní vody. Testy

ukazují, že podzemní stěna splňuje dohodnuté parametry, data naznačují, že dochází ke zpomalení poklesu podzemních vod.

„Aktuálně zaznamenaný nárůst hladiny podzemní vody v monitorovacích vrtech ještě není zárukou trvalého trendu do budoucna, ale určitě je už indicií pro naději, že stěna může fungovat a zpomalovat odtok podzemní vody z hlubších vrstev. Jsme ale teprve v polovině testovacího období, nemůžeme tedy s jistotou říct, že hladina podzemních vod se trvale zvyšuje,“ vysvětluje Zdeněk Venera, ředitel České geologické služby.

Data o vývoji hladiny podzemních vod dostává česká strana čtvrtletně. Kromě toho ČR získává data o pohybech terénu v okolí dolu, stejně jako informace o hydrologii nebo dokumentaci podzemní stěny a zemního valu. K němu se mohli vyjádřit občané během projednávání záměru v srpnu 2022 v Uhelné a ČR následně k návrhu projektu zaslala připomínky Polsku, které je zohlednilo. Součástí valu bude výsadba několika tisíc listnatých a jehličnatých stromů i křovinatého podrostu. Samotná výstavba začne v první polovině letošního roku a val má být hotový, včetně výsadby zeleně, zhruba za rok. Dokončení stavby zemního valu je jednou z podmínek ČR pro přibližování těžby ke státním hranicím s ČR.

Polsko také na základě dohody zajistilo kontinuální měření, které slouží ke zpřesnění monitoringu hluku na českém území. Měření ukázalo, že mezi roky 2020 a 2021 došlo k mírnému snížení dlouhodobé hlukové zátěže. V roce 2022 bylo během pěti kol měření, trvajících téměř 50 nocí, naměřena dvě překročení českých hygienických hodnot pro noční dobu (nepřekračující však polské limity, které jsou o něco méně přísné). ČR na problém upozornila a polská strana se zavázala do tří měsíců přijmout opatření ke snížení hlukové zátěže, která se poté budou přibližně měsíc vyhodnocovat. Následovat by mělo společné měření hluku na území obou zemí českými i polskými laboratořemi. Pro českou stranu je klíčová zejména dlouhodobá expozice hlukem, která nepřekračuje hlukové limity.

Od začátku letošního roku běží i on-line přenos dat z automatických monitorovacích stanic pro měření znečištění ovzduší, umístěných na polském území. Pro sledování vlivu dolu Turów na kvalitu ovzduší byly nainstalovány také dvě automatické stanice pro monitorování znečištění ovzduší na území ČR. Monitoring na českém území zajišťuje Český hydrometeorologický ústav a dosavadní výsledky ukazují, že jsou dodržovány všechny sledované imisní limity pro ochranu lidského zdraví.

Polská strana v roce 2022 provedla audit světelného znečištění. Na jeho základě došlo k počáteční úpravě osvětlení základních strojů a nově je možné vypínat reflektory na stožárech v době, kdy se stroje nepoužívají. Další kroky, které z auditu vyplývají, budou následovat, například výměna starých světelných zdrojů na nové směrové (LED).

Díky dohodě vznikla společná česko-polská komise, která se poprvé sešla v červnu 2022 v polské Jelení Hoře. V komisi zasedá hejtman Libereckého kraje, maršálek Dolnoslezského vojvodství, zástupci samospráv a zmocněnci pro naplňování dohody. Na historicky prvním zasedání Společné komise, za účasti obou ministryň, byly představeny první obrysy Fondu malých projektů a obě strany představily dosud splněné úkoly, které jim dohoda ukládá. Na zasedání se vedla i debata o Strategii spravedlivé transformace regionu. Druhé zasedání komise se uskuteční začátkem června 2023.

<https://www.kraj-lbc.cz/aktuality/dohoda-o-turowu-plati-rok-dosavadni-data-naznacuji-ze-dochazi-ke-zpomalení-poklesu-podzemnich-vod-n1122180.htm>